

Vymýcení přenosné dětské obrny – k odkazu Dimitrije Slonima

Infekční dětská obrna neboli polio (poliomyelitis) je akutní virové onemocnění převážně malých dětí. Poliovirus (blíže viz v předchozím článku) se šíří orální cestou, množí se ve střevě a napadá nervový systém. U části infikovaných dojde k ochrnutí končetin a z nich až desetina umírá na paralýzu dýchacích svalů. Odhaduje se, že na světě žije na 20 milionů lidí postižených následky této nemoci.

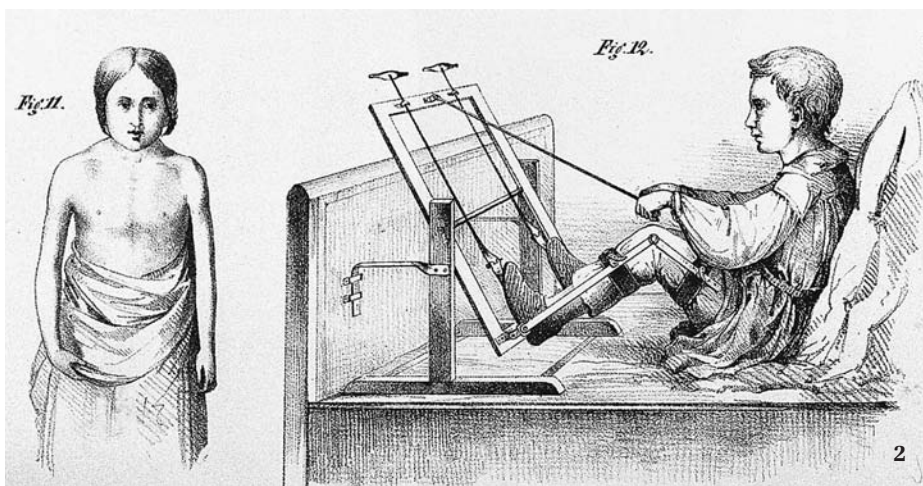
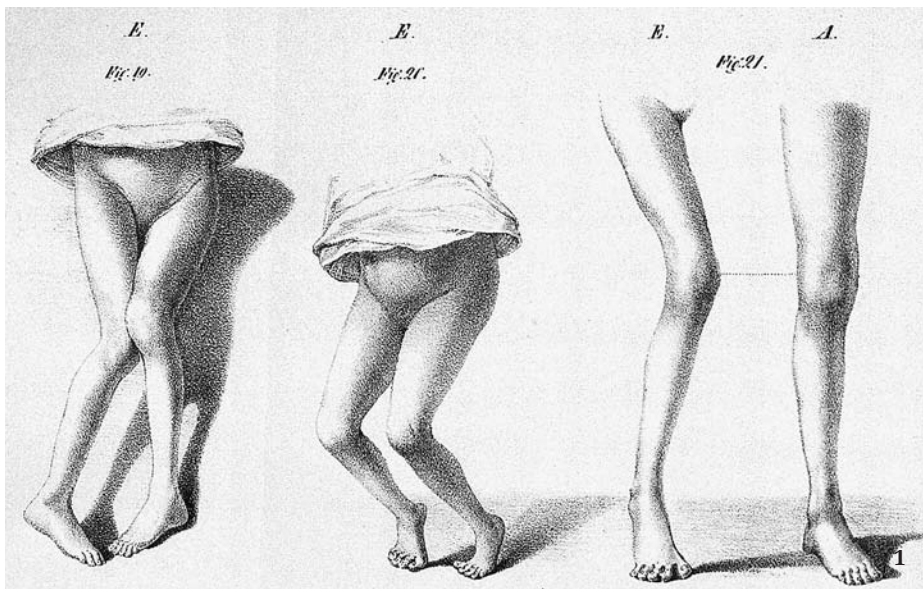
V Československu vznikla první epidemie dětské obrny v r. 1939 po příchodu nacistických vojsk (1 809 případů s 8% mortalitou). Největší epidemie se rozvinula v r. 1948, kdy onemocnělo více než 2 000 osob. V letech 1939 až 1956 bylo hlášeno celkem 12 868 onemocnění s průměrnou smrtností 9 %. K epidemickému vzplanutí docházelo přibližně v pětiletých intervalech a narůstající nemocnost v r. 1956 byla signálem epidemie v následujícím roce.

V r. 1955 se uskutečnilo v USA rozsáhlé očkování proti poliomyelitidě, a to vakcínou vyvinutou Jonassem Salkem. V dalším roce byl zkušený virolog Dimitrij Slonim vyzván ministrem zdravotnictví Josefem Plojharem k vývoji této inaktivované vakcíny. Spolu s virologem Karlem Žáčkem a hygienikem prof. Vilémem Škovránkem organizovali na jaře 1957 rozsáhlé očkování dětí, které zastavilo epidemii polia. Na jaře 1960 se uskutečnilo očkování živou vakcínou poskytnutou jejím objevitelem, americkým lékařem Albertem Sabinem. Roku 1961 se stalo Československo první zemí na světě, kde byla dětská obrna vymýcena. V celé Evropě došlo k eradikaci tohoto onemocnění teprve o 40 let později.

Světová zdravotnická organizace zahájila ambiciózní kampaň světové eradikace dětské obrny do r. 2018. Tento program je reálný, protože poliovirus, podobně jako již vyhubený virus černých neštovic (varioly), nemůže žít mimo lidský orga-

nismus. Počet případů klesl desettisíckrát z odhadovaných 350 tisíc v r. 1988 na pouhých 35 v r. 2016 na posledních třech místech – v severní Nigérii, jižním Afghánistá-

nu a na kmenových územích Pákistánu. Eradikaci tam zpomaluje mýtus, že očkování slouží ke sterilizaci lidí v chudých zemích (viz Živa 2016, 3: LIII–LV). Islámská hnutí Tálibán a Boko Haram vyhlásila dokonce proti vakcinaci fatwu, tedy náboženské povolení zabíjet osoby provádějící očkování. Nezměrné úsilí a obětavost všech pracovníků zapojených do eradikace však vede k tomu, že polio bude po černých neštovicích druhou smrtelnou chorobou, kterou se podaří zcela vymýtit.



1 a 2 Vyobrazení následků infekce poliovirem – dětskou obrnou (Jakob von Heine, 19. stol.). Poliovirus napadá neurony předních rohů míšních. Pokud je poškozen motoneuron, nedojde k předání impulzu svaly, je přítomna obrna, ochabují svalové reflexy a končetina bezvládně visí. Pacienti u nás byli z infekčních oddělení převáženi do léčebného ústavu v Janských Lázních.

3 Od 30. let 20. stol. byly používány tzv. železné plíce, které pomocí pumpy a negativního tlaku zprostředkovaly dýchání nejtěžším případům dětské obrny, u nichž ochrnutí všechny končetiny i dýchací svalstvo. Od prvního dne vyžadovalo tento těžký stav trvale „železné plíce“. Snímek ze Spojených států amerických, 40. léta 20. stol.

